Herman Closson: „Arta cu adevărat mare este totdeauna cea mai adecvată"

O față prelungă, amintind fizionomia unui popular actor de cinema francez, niște ochelari imenși, prin geamul cărora te surprinde o privire lenevoasă și scrutătoare totodată, un zîmbet ce pîndește din colțurile gurii și din cutele obrajilor: iată-l pe dl. Herman Closson, autor dramatic belgian, profesor la Conservatorul din Bruxelles, cronicar teatral — „în tinerețe, și cronicar muzical", ține d-sa să precizeze —, lector principal al Teatrului Național din Bruxelles, regizor „à ses heures", pe scurt, om de teatru.

Pentru a-l situa, ca să spunem așa, pe oaspetele nostru, preferăm acest ultim termen, deoarece ni se pare că-l definește cel mai bine. Într-adevăr, nu cantonarea, oricît de temeinică, într-o sferă limitată de activitate — de ordin creator, critic sau pedagogic — ni s-a părut a fi proprie d-lui Closson, ci mobilitatea pasionată a gîndirii și a sensibilității, care îi înlesnește și, într-un fel, îi impune chiar să îmbrățișeze cît mai multe aspecte ale activității teatrale. Firesc a fost de aceea ca și interviul nostru, departe de a fi un sistematic „interogatoriu", camuflat cu mai multă sau mai puțină îndemînare, să evolueze într-o convorbire înnodată spontan și fără traiectorie fixată în prealabil.

Adversar hotărît al sistemului practicat ani de-a rîndul de unele trupe și vedete pariziene, care își „rodau" la Bruxelles noile spectacole, înaintea prezentării lor în premieră la Paris, dl. Closson ne vorbește cu pasiune despre strădania tînărului Teatru Național — înființat abia de vreo zece ani — de a stimula creația dramatică și scenică belgiană.

— De doi ani, există două unități absolut separate, reunite sub același nume: un ansamblu joacă în limba franceză, iar celălalt — în flamandă. Sediul lor este la Bruxelles. Să nu vă închipuiți, însă, că neglijăm provincia. Dimpotrivă. O formație a Teatrului Național este în permanență în turneu și ea nu ocolește nici un sat, oricît de mic.

www.cimec.ro

— *Această formație își stabilește desigur un repertoriu adecvat...*

Intervenția noastră are darul să-l indigneze pe dl. Closson.

— Ce erezie ! ! Ce înseamnă „repertoriu adecvat" ? ! Jucăm în provincie — inclusiv în regiunile rurale — tot ce prezentăm publicului din capitală și, mai ales, *întocmai așa* ca pe scena din Bruxelles ! Eu, unul, am regizat, de pildă, tragedia *Antigona* de Sofocle, cu care am fost în turneu prin țară. S-ar putea spune că nu e piesa cea mai „adecvată" unui public nu prea deprins cu ale teatrului și care, în cea mai mare parte, nici pomeneală să fi auzit vreodată de Sofocle, dar mi-te de Oedip sau Creon. Ei bine, vă înșelați ! Succesul a fost imens. Țăranii au înțeles foarte bine zbuciumul Antigonei și poate și încrîncenarea fatală a lui Creon; mai exact, le-au simțit. Patetismul sofoclian i-a zguduit întocmai ca pe spectatorii din Bruxelles, ca pe mine, ca pe dv. Da: arta cu adevărat mare este totdeauna cea mai „adecvată".

Scenă din „A douăsprezecea noapte" de Shakespeare, jucată de ansamblul de turneu al Teatrului Național din Belgia

— *Bine, dar există factori obiectivi, anumite condiții scenice, care cîntăresc la alegerea pieselor...*

— Posibilitățile tehnice de realizare a spectacolelor noastre în localități unde nu dispunem de o scenă identică cu aceea din Bruxelles sînt o problemă pe care am rezolvat-o odată pentru totdeauna : la noi, toate decorurile se confecționează de la bun început, în dublă ediție, din care una de dimensiuni mai reduse, pentru a putea fi adaptată la sălile de primării, școli etc., unde ne deplasăm. Decorurile de turneu sînt absolut identice cu „originalele", însă mai mici. În felul acesta, formăm și gustul marelui public, deoarece nu ne permitem să-i oferim surogate ieftine, sub pretext că „nu se pricepe". După cum vedeți, lucrul nu e atît de greu, mai ales că noi preconizăm decoruri simple, realiste, care mai degrabă să sugereze decît să reprezinte. Cît despre costume... n-aș vrea să vă supăr, dar nu vi se pare că teatrele dv. cheltuiesc prea mulți bani și prea multă migală cu costumația în spectacolele pe care le montează ? Noi, de pildă, am reprezentat la Teatrul Național *Romeo și Julieta* cu costume din cea mai grosolană pînză, însă vopsită și pictată ; efectul a fost minunat. În general, costumele trebuie să aibă viață, să nu fie ca scoase din cutie sau de pe cuier, să nu izbească ochiul spectatorului, dacă vreți, nici chiar prin frumusețea lor. Teatrul nu e un muzeu istoric și nici o paradă a modei. Spectatorul trebuie să creadă că, în costumul pe care îl poartă, personajul își trăiește viața, se plimbă cu iubita prin cring, lucrează — mai știu eu ? — bea cafeaua cu lapte dimineața, sau se tăvălește pe iarbă verde. Dacă omul din stal își dă seamă că actorul poartă, de fapt, o haină de împrumut pe timpul cît durează spectacolul, costumul e ratat — oricît ar fi el de frumos.

Herman Closson e și autor dramatic. Cezar Borgia, Godefroy de Bouillon, Shakespeare, Cei patru fii Aymon *(piesă pentru tineri, inspirată dintr-o legendă populară medievală)* sau Lumină amăgitoare *(a cărei acțiune se petrece în zilele noastre, pe o insulă de la tropice) — iată titlurile cîtorva din lucrările sale care*

www.cimec.ro

au văzut lumina rampei atît la Bruxelles, cît și la Paris, la Théâtre de l'Oeuvre, de pildă. Oaspetele ne citează numele cîtorva tineri dramaturgi belgieni, care au șanse de a se înscrie alături de ale înaintașilor consacrați: Crommelynck și Ghelderode. Sînt: Georges Sion, Charles Bertin, Jean Sigrid și Suzanne Eilar.

În schimb, cînd îi cerem să ne numească actorii mai de seamă ai Teatrului Național din Bruxelles, interlocutorul nostru se recuză și ne narează, drept justificare a atitudinii sale, următorul fapt, petrecut în realitate, dar cu iz anecdotic:

— Acum doi ani, Naționalul nostru a întreprins primul turneu în străinătate, în America de Sud. Era un act de curaj — nu aveam nici opt ani vechime! — ba chiar o cutezanță, căci ne duceam acolo tocmai după compania Barrault, care își efectuase obișnuitul turneu triumfal. La debarcarea în Buenos Aires, gazetari, fotografi, aparate de filmat, microfoane — în sfîrșit toate cele de rigoare. „Care sînt vedetele?" — întrebarea aruncată de zeci de reporteri îl năucește pe directorul trupei. Năduşit, îngrozit, aproape rușinat, mărturisește: „Să vedeți, noi... n-avem vedete". Drept care, armia de gazetari face stînga-mprejur și îi părăsește pe oamenii noștri, deveniți printr-o singură replică neinteresanți. Seara — spectacol. Vă închipuiți ce tulburați erau actorii: presa și radioul îi desconsideraseră cu desăvîrșire, iar publicul venise la teatru numai fiindcă fusese atras de afișe. Actorii au jucat cum au putut mai bine, iar succesul a fost considerabil. A doua zi, toate ziarele scriau în pagina întîi despre triumful „teatrului fără vedete"! Bătălia fusese cîștigată.

Și dl. Closson zîmbi malițios — la adresa reporterilor sud-americani sau a întrebării noastre, rămasă fără alt răspuns?

T. S.

www.cimec.ro